Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат
1931 сыл алтыныы
1 күүтэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 127 (6107) | 1984 сыл Алтыныы ый 23 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 2 харчы.

Советскай Союз үлэһиттэрэ! Былааны таһынан үлэ оҥорумтуотун үүннэриигэ уонна бородууксуйа себестоимоһын намтатыыта социалистическай эбэһээтэлистибэлэри толорор иһин дьаныардаахтык охсуһуҥ!

(ССКП КК Октябрдааҕы Ыҥырыыларыттан).

СОВЕТТАР УОННА СҮӨҺҮ КЫСТЫГА

[illegible] программатын олохха киллэриҥэ быһаарыы[illegible] аналлаах общественнай сүөҥү кыстыгын ситиһиитин атаарыыга, ол тула үлэһиттэр күүстэрин [illegible] олохтоох Советтар уонна кинилэр депутаттар[illegible] бөҕүттэх тэриллэр үлэни ыытар эбээһинэстэ[illegible] ойуоммут сельскэй Советтара ити [illegible] сылларга мунньуммут опыттаа[illegible].

[illegible] ыанньык уонна суоан сүөҥү фермалар[illegible] депутатскай группалар, 36 постар тэриллэн [illegible] шиилэриҥэр турар соруктары ыыталлар[illegible] кастер көмөҥү ыгороуттара. Оҕуоха ор[illegible] Хаһахсыт, Мугудай уонна Болугур [illegible] Советтара үлэлээбиттэрэ. Хадааргa [illegible] сыла» ферма коллектива сыллата үрдүк [illegible] ситиһиитигэр манна тэриллэр депутат[illegible] сабыдыала улахан. Коллектив ааспыт [illegible] биэрдии фуражнай ынахтан 1603-түү [illegible] ойуоҥга эмиэ бастыҥ көрдөрүүнү си[illegible].

[illegible] кыстыыка киирэн баран фермаларга Бах[illegible] 2 депутатскай группаны, 3 ноһу, ха[illegible] 3 группаны, соловьевтар 3 ноһу тэриллэ[illegible] күннэргэ ханна 3-тэн үөһэ депутат баар [illegible] депутатскай группалары, 2-лии де[illegible] фермаларыгар постары тэрийии ситэрил[illegible].

[illegible] ыспыт сылларга курдук, фермалар коллек[illegible] общественнай, государственнай тэрилтэлэр [illegible], оскуолалар үрдүкү кылаастарын үөрэ[illegible] шефтэниилэрин тэрийиэххэ итиэннэ кини[illegible] устата барыы өттүнэн көмөлөһөллөрүн [illegible]. Бу үлэҕэ пенсионердар советтара, [illegible] комитеттара, дьон олорор сиринэн ситэр [illegible]стара киэҥник тардылыахтаахтар. [illegible] кыстыкка итиннинк дьаһаллар, [illegible] агитзоналарга фермалары [illegible] кодьүүстээх буолбута. Итиэннэ кыстык ф[illegible] [illegible] тэрээһин үлэлэриҥэр быһыччы көмө [illegible]бута. Оттон Карл Маркс аатынан совхоз [illegible] отделениетыгар 1өҥүргэстээх комплек[illegible] пенсионердара шефтэниилэрэ киэҥ сэ[illegible] ыытыа.

[illegible]ары үлэбит иннинэн хааччыйыыга сельсовет[illegible]ммаах көмөҥү оҥорор аналлаахтар. Ол да [illegible] исполкома эссе атырдьах ыйыгар олох[illegible] Советтар быйылгы кыстыкка 52 киһини кыстык [illegible] сүөҥ ииитиигэр бастайаннай, 70 киһини [illegible] үлэлэтэ таһаараллар сорук туруор[illegible]. Оҥ эрэлэри бу боччумнаах дьаһалы толоруурга [illegible] боччумнаах дьаһалы толоруурга [illegible]. Оттон Хоптосоветтар анары бытаардылар. Оттон Хоптосоветтар анары бытаардылар. Оттон [illegible] Совета баччаанна диэри бинир да киһини [illegible] олорор. Фермаларга буоллаҕына сүөҥ[illegible] тиийбэттэриттэн, кинилэр ноҕоруусаалара [illegible] биллэр-кэстэр ыарахаттар үөскүүллэр, [illegible] сүөҥүттэн аһы-үөлү ылыыга охсуулаах. [illegible] бу итэҕэйии туоратар адьас суһал дьаһаллар [illegible]лаахтаахтар.

[illegible], доруобуйа харыстабылын, культурнай-сыр[illegible] тэриллэр, олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы управле[illegible] дьаһаллар быыаннарын ылы[illegible] хааччыйар дьаһаллар [illegible]лэр. Олорго фермаларга итии аһылыгы, [illegible] ыыдьан атыылааһыны, маҕаһыыннарга ыан[illegible] дьаһуурдарын тэрийии, санитарнай постары [illegible], ферма үлэһиттэрин медицинскэй, олох-дьа[illegible] культурнай өттүнэн хааччыйыыны [illegible] көрүллүбүттэрэ. Ити дьаһаллары олохха [illegible] сельсоветтар быһаччы хонтуруолга [illegible]ттаахтар, көмөлөнүөхтэрэ.

[illegible] кыстыгын сөптөөхтүк тэрийиини норуот до[illegible] ыытаанахтык кэтээн көрөр аналлаахтар. [illegible] быыстыанан кичэйгитик, мунтуур ко[illegible] ороскуоттааһын, сиилэйи сиэтии, үүг [illegible]ттаахтык ороскуоттааһын, сиилэйи сиэтии, үүг [illegible] ыытаанахтык иһин ыытыыга, ыччат сүөҥү төлө[illegible] ыытыыга баар ыахтары толору туһаныы кинилэр [illegible]ларын далыттан таһаарыллыа суохтаах.

[illegible] сүөҥ кониьүнэн өлүүтүн аччатыыга ааспыт [illegible] ороһу, мөлтөх туруктаах бороскулары [illegible] дуогабардаһан иитиэрии кодьүүстээбэ кес[illegible]. Бу дьоһуннаах көмө быйыл да тэриллэрэ эрэ[illegible].

[illegible]ыгы ситиһиилээхтик атаарыыга сельсоветтар [illegible] депутаттарын күүстэрин фермаларга сөп[illegible] аттаран туруоруттан, фермалар старшайда[illegible] наставникторынан ордук эрэллээх, опыттаах [illegible]ттэри сүүмэрдээбиитэн, үлэ бастыҥ опытын [illegible] туһаныыттан быһаччы тутулуктаах.

[illegible]ыгы кыстыкка хас биирдии фуражнай ынах[illegible] кг үүтү мырга, таҕаарынай ыччат сүөҥүү 90 [illegible] кг үүтү мырга, таҕаарынай ыччат сүөҥүү 90 [illegible]ойбу 110 кг төлөһүтүүнү ситиһэргэ туруо[illegible]. Советтар туох [illegible] оҥоруу, толороро олохтоох [illegible]

Сыллааҕытын—икки бүк

СЫЛЛАҤ. «Чурапчы» совхоз аатырбыт механизатора, оройуон хас да төгүллээх чемпион, рекордсмен тракториһа С. Н. Макаров быйыл биир боччумнаах үлэни толордо: сайыҥны былдьаһыктаах күннэргэ уолунуун Сеннлыын Кылаҥкы—Сылаҥ— Чурапчы суолун оҥоһуутугар үлүмүҥнэн үлэлээтэ. Оттон күпүҥүү өттүгэр саҥа тутуллар объектарга буору таста.

Итиэн Семен Николаевич ДТ-75 тракторынан сыл саҕаланыаҕыттан 3776 үсүлүобунай эталоннай гектардаах үлэни оҥордо уонна пятилетка төрдүс сылынааҕы туһаннаах сорудаҕын икки бүктэн ордугунан куоһарда.

З. НОВГОРОДОВА.

Афанасий Местников түөрт сыллааҕыта Якутскайдаабы ГПТУ-ну бүтэрэн электрик идэтин ылбыта. Билигин кини «Якутсельстрой» мехучастогар В. В. Борисов салайар биригээдэтигэр болуотуннуктуур. Оны тэҥэ саҥа тутуллубут объектар электропроводкаларын тардар. Бу күннэргэ Чурапчы сэлиэниьэтигэр тутулла турар уон икки квартиралаах олорор дьиэҕэ проводканы тардыыны ситэрэн эрэр.

Афанасий толорбут үлэтэ мэлдьитин үрдүк сыанабылы ылар.

Снимокка: Афанасий Местников үлэтин кэмигэр.

П. Оконешников фотота.

ЛЕНИНСКЭЙДЭР БАЧЫЫМНАРЫНАН

БОЛУГУР. Кыстык устатыгар ынах ахсыттан 1050-нуу кг үүтү ыырга эбэһээтэлистибэ ылынан оройуонга ыыгыны таһаарбыт «Мыҥдаҕаайы» совхоз маннаҕы отделениетын ыанньыксыттара ити үрдүк сорукка дьүөрэлээхтик үлэлиргэ дьулуһаллар.

Кыстык Кугда фермата эдэр коммунист Николай Босиков старшайдаах 1 корпуһун коллективыгар сыл саҕаланыаҕыттан ынахтарын ахсыттан 1892—1941 кг үруг илгэни дэбилитэн эбэһээтэлистибэлэри куоһарбыттара. Билигин күҥнэ ынахтарын ахсыттан 5—6 кг үүтү ыыллар.

«СО» общ. корр.

Полина Босикова Ленинскэй оройуон сүөсүһүттэрин ыыгыныыларыгар эпиэттээн быйылгы кыстыкка ынах ахсыттан 1380-нуу кг үүтү ыырга сорук[illegible]ннылар. Кинилэр кыстык бастакы ыйынааҕы эбэһээтэлистибэлэрин куоһарбыттара. Билигин күҥнэ ынахтарын ахсыттан 5—6 кг үүтү ыыллар.

«СО» общ. корр.

ИДЭТИН ҮЧҮГЭЙДИК БАҺЫЛААТА

ОДЬУЛУУН. В. Н. Новева учуотчут-лабораныынан үлэлиир. Кини бэйэтин идэтин дьиҥ-чахчы баһылаабыт киһи.

Варвара Николаевна 1973 сыллаахха Якутскайдаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрэн биттэн бу совхозка ситиһиилээхтик үлэлии сылдьар. Үөрэхтэ киириэн иннинэ кини хас да сыл Үрэх Күөрэ фермата ыанньыксыттаабыта.

Опыттаах учуотчут-лаборант Төгүрүгэстээх, Собуот алааһа, Кулаадыма, Таатта Чараҥа, Үрэх Күөрэ фермаларын хабар. Ааспыт сылларга курдук, Варвара Николаевна быйыл эмиэ үлэтигэр үчүгэй көрдөрүүлэрдээх. Кини 807 сүөһүү, ол иһигэр 392 ынаҕы, бонитировкалаата. Оттон төрдө-ууһа биллэр 465 буолла. Ити иһиттэн 224-дэ кылааставах.

Аҕыйах хонуктаабыта В. Н. Новеваны сохоһун салаатата «Маҥан» совхозка командировкалаата. Оно кини үлэ опытын атастаһыаҕа.

С. БАРАШКОВА.

«КЭСКИЛЛЭР» САҤА КИРБИИЛЭРЭ

Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдаабы отделениетын «Кэскил» комсомольскай-ыччат фермата сэттэ ыанньыксыт 104 ынаҕы көрөллөр.

Ленинскэй оройуон үлэһиттэрин итиэннэ «Мыҥдаҕаайы» совхоз коллективын кыстык ыйдарыгар эдэр ыанньыксыттар 1000 кг үүтү ынахтан 1000 кг үүтү ыырга социалистическай эбэһээтэлистибэ ылынна.

«Кэскиллэр» сыл ааспыт тоҕус ыйыгар хас биирдии фуражнай ынахтан 1881-түү кг үүтү ыан былаанарын лаппа аһаран иһэллэр. Старшайдара Анна Толстоухова ынаҕын ахсыттан 2221-дии кг үүтү ыан эдэрдэргэ үтүө холбуру көрдөрдө. Оттон ыччат наставника, коммунистическай үлэ ударника Анастасия Романовна Толстоухова эссе үрдүк көрдөрүүлээх—2227-ии кг.

Бу күннэргэ эбии аһылыгы оҥороччулар эдэр коммунист Филипп Дьяконов уонна комсомолец Николай Толстоухов сиилэскэ эбэн убаҕас көмөнньөрбөҥү дэлэччи оҥороллор. Ол түмүгэр маннаҕы ынахтарын ахсыттан күҥнэ 5-6 кг үүтү ыыллар.

Ферма учуотчута комсорг Варвара Абрамова үүт хаачыстыбатыгар көрдөбүлү күүскэ туруорар буолан туттарыллар үүт хаачыстыбата биллэрдик тубуста.

Н. ПЕРМЯКОВ.

ДЕПУТАТ ХОЛОБУРА

БАХСЫ. Райсовет депутата А. Й. Говорова маастардаах маннаҕы ыарыыһаҕа сыл саҕаланыаҕыттан 111,3 тыһ. солк. бородууксуйаны оҥорон былаанынан 15 бырыһыанынан куоһаран иһэр. Бу түөрт киһиилээх коммунистическай үлэ коллектива 28,9 тонна арыыны, 69,5 тонна үүттэн сыата суох бородууксуйаны оҥорон сорудаҕын туһаннааҕынан 113—124—169 бырыһыан толортоото.

Нэйилэннньөҕэ күннэтэ сүөгэй, үүт, суорат уонна сүөгэй уута быстыбакка атыыланаллар.

Р. СОФРОНОВА.

Шефтээхтэр көмөлөрө

«Сельхозтехника» холбоһук «Чурапчы» совхозуну кытта шефтэспитэ хаһыс да сыла. Ол курдук сайыҥны оттоһун сезонна, күпүҥүү хомуур үлэлэрэ буоллун хаһаайыстыбаҕа шефтээхтэр анал механизированнай звенолары үлэлэтиилэрэ үгэскэ кубулуйда. Оттон билигин сүрүн кыһамныы общественнай сүөһү кыстыгар уурулар.

Соторутааҕыта холбоһук тутааччыларын биригээдэтин үс тутаах үлэһиттэрэ В. В. Золотарев, М. А. Аушев уонна Н. В. Кирпич буоланнар Сылаҥ отделениетын Улахан Күөлдээҕи биригээдэтигэр ыанньыксыттар олорор дьиэлэрин уунан итиллэр систематын таҥыыга үлэлээн киирдилэр. Кинилэр кэдиэлэ устата системаны үчүгэй хаачыстыбалаахтык таҥан бүтэрдилэр.

«СО» корр.

Көхтөөх субуотунньук

Ааспыт субуотаҕа оройуонноааҕы кини балыыһа 15 үлэһитэ И. Н. Оконешников салаатынан шефтээх Субуруускай ыатынан совхоз Хатылытаабы отделениетыгар субуотуннуктаатылар. Кинилэр Лахалдыы ферматыгар 240 субан сүөһү турар хотонун үчүгэй хаачыстыбалаахтык сыбан биэрдилэр.

Субуотуннуук тэрээһиннээхтик, көхтөөхтүк барда.

Г. АММОСОВ.

Кылгас кэм иһигэр

ЧАҚЫР. Эрилик Эристин аатынан совхоз маннаҕы отделениетыгар 190 ынах сүөһү күҥнүү уотуурга туруорулунна. Бу күннэргэ ити сүөһүлэри государствоҕа туттаран маассабайдык өлөрүү түмүктэннэ.

Отделение бу улахан суолталаах үлэни кылгас кэм иһигэр, алтынньы 19—21 күннэригэр, тэрээһиннээхтик ыытта. Үс күннээх субуотуннуукка дьиэ хаһаайыннара, сүөсүһүттэр уонна специалистэр көхтөөхтүк кыттыыллар.

Г. КУЗЬМИН.

Партийнай олох: отчуоттар-быыбардар

СИТИҺИИЛЭР КҮЛҮКТЭРИГЭР

Хатылыгаабы цеховой партийнай тэрилтэ бюротун бинир сыллаах үлэтин түүнүнан секретарь **И. Я. Чичигинаров** отчуотуттар уонна кэпсэтиигэ кыттыбыт коммунистар этиилэригэр партийнай-политическай итэр үлэ сэргэхсийбитин түмүгэр производственнай көрдөрүүлэр туксарыллыбыттара бэлиэтэнэ.

Отчуоттуур кэмнэ мыыллыбыт 13 партийнай мунньахтарга отделение үлэтин ыскиллээх уонна терээн турар боппуруостара кэпсиллэ-ситиллибиттэр. Онуоха коммунистар активнайдык кыттыбыттар. Коммунистар уонна комсомолсттар политическай үөрэҕнэн хабыллыылара, кинилэр агитационнай-маассабай үлэҕэ тардыллыылара биллэрдик көрүнэбит. Кини агитштаб (начальник П. Т. Корнилов), сельскэй Культура дьиэтэ дьон олорор сириэн—агитационала р ы н а н—үгүс өруттээх итэр үлэни тэрийбиттэр.

Отделение тоҕус ый түмүгүнэн оройуонга үөнүс миэстэҕэ таҕыста. Сүөһү интинтин сүрүн көрдөрүүлэригэр былааннар толорулуннулар, ньирэй уонна кулун деловой тахсыыта ааспыт сыллардаабар үрдэтиллиннэ. Оттоһуун уонна сиилэйи угуу соруктара ситиһиилээхтик толорулуннулар. Коллективка үлэни тэрийии сана формалара киллэриллэллэр. Билигин биэс бригээдэ, звено коллективнай бэдэрээтиннэн үлэлиилэр.

Коммунистар итини тэҥэ партбюро тэрийэр үлэтигэр баар итэҕэстэри киэҥник арыйдылар.

Партбюро былааннар туолуулларын идеологическай өттүнэн хааччыйыыга группата (сэдэйааччы Д. П. Чечебутов), администрация үлэтин хонтуруоллуур комиссия (Д. А. Антонин), народнай хонтуруол группалара (Л. Н. Чичигинарова, С. К. Сутахов) былаана суох үлэлээбиттэр. Комсомольскай тэрилтэ (урукку секретарь П. Петрова), «Знание» общество маҥнайгы сүһүөх тэрилтэтин бюрота (К. Н. Абрамов) үлэлэрин мөлтөппүттэр. Үлэһиттэри экономическай үөрэхтээһин оскуолаларыгар истэччилэр запиэлары үгүстүк көтүппүттэр. Ол үрдүнэн итэр үлэ боппуруостарыгар туһаанныах дьон отчуоттара, информациялара олус сэдэхтик дьүүлэһиллибит.

Производство сүрүн салаатыгар—сүөһү интинтигэр аллыгайах коммунист үлэлиир. Общественнай сүөһү кыстыгын тэрээһинэ партийнай мунньахха дьүүлэһиллибитин үрдүнэн баччаатыга диэри. Сугулаан ферматыгар ,ыныҥы күнүгэ иккитэ эрэ ны олороллор. Лахалдыыга субан сүөһүнү көрүүтэ үлэһиттэр толору сүүмэрдээх иликтэр. Бүтэйдэрэ хаачыстыбата суоҕуттан кэбиһиилээх оттору сүөһү сиэнинэ маассабайын үрдүнэн буруйдаахтар быһаарылла, төлөбүргэ тардылла иликтэр.

Коммунистар **С. Н. Литвинцев, И. Е. Дорогунов, Е. Ф. Попов** туорахтаах культуралартан үүнүүнү ылыы намыһарын, сиэмэни харайар тутуулар кэҥэтиллибэттэрин, бааннылары уобурдуу былаанныахтык ыытыллыбатын, сири таҥастааһынныга агрономическай көрдөбүллэрэ тутуһуллубаттарын критикалаатылар.

Оттон **С. Г. Кривошапкин, Н. А. Чичигинаров, Г. Н. Аммосов, А. И. Винокурова** кыстыгы тэрийиигэ үлэһиттэри сүүмэрдээһин бытаарбытын, маннык бостууктара уларыйа-тэлэрийэ туралларын, тутуу үлэлэригэр болҕомто сиҥэ үүрүллубатын ыйдылар.

Кэпсэтиигэ , кыттыбыт коммунистар совхоз кылаабынай специалистара миэстэҕэ сэдэхтик, кодьүүһэ суох сыалдьалларын, көрдөбүллэрэ намыһарын критикалаатылар.

Партбюро отчуоттуур кэмиэҥи ҥүлэтэ ортокон сыаналанна. **Партбюро** секретарынан **И. Я. Чичигинаров**, секретары солбуйааччынан **Д. П. Чечебутов** хаттаан быыбарданнылар.

Н. КЛАДКИН.

Сэрэтэр, иитэр үлэни күүһүрдүөххэ

Оттон **С. П. Оконешников** буруйдаахтары түргэнник быһаарар туһугар элбэх сотрудниҥы тардан оперативнайдык буруй оҥоһуллубут миэстэтигэр тиийэн, дьаһаллары суһаллык ылар наадалаабын бэлиэтээтэ.

Я. А. Павлов үлэ-хамнас туһунан сүбэлэһии, санаа ыы атастаһыы мунньахха эрэ ыытыллар диэтэ. Кини оперативнай мунньахтарга эрэ буолбакка маннык кэпсэтиини киэҥник ыытарга, сэрэтэр үлэлэри күүһүрдэргэ эттэ. Оттон **В. С. Васильев** дьону өй-санаа өттүнэн интинтэ сүрүн болҕомтону туһаайары наадалаабынан аахта. Кини ону тэҥэ участковай милиционерлар нэһилиэк салаатын кытта сүбэлэһэн бинтэ үлэлээбэттэрин сэмэлээтэ.

Партийнай тэрилтэ секретарын отчуоттуур кэмнээҥи үлэтэ ортонон сыаналанна. Партийнай-тэрийэр, маассабай-политическай үлэни салгыы күүһүрдүүгэ туһаайыллыбыт уураах ылылынна.

Партийнай тэрилтэ секретарынан **Е. И. Макаров**, секретары солбуйааччынан **А. Г. Степанов** талылыннылар.

А. СЛЕПЦОВ.

Соторутаабыта буолан ааспыт народнай контролдар Бүтүн Союзтаабы сүбэ мунньахтарыгар ССКП КК Генеральнай секретара, СССР Верховнай Советын Президиумун Председателэ К. У. Черненко итириктээһини утарыыны ыытыллар дьаһаллар соччо түмүктэрэ суоҕа боччумнаах дьиксиннини үөскэтэрин, арыгыны батыһан иһии дьон доруобуйатын айгыратарын, дьиэ-кэргэнигэ иэдээни аҕаларын, итириктээһин кырата суох хоромньуну производствоҕа оҥорорун, уопсайынан, биһиги олохпут сиэригэр күлүү түһэрэрин тоҕоҕолоон бэлиэтээбитэ уонна обществоны бу чахчы куһаҕан дьаллыктан быыһыыр сыалынан ордук дьаныардаах уонна үгүстүк толкуйдаммыт дьаһаталары ылар наада буолбутун туһунан эппита. Ити бэрээдэги араҥаччылыыр органнар үлэлэригэр быһаччы сыыһыннаах. Ол да иһин суут силиэстийэ органнарынааҕы маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ отчуоттуур-быыбардыыр мунньаҕар кэпсэтии сүүрүнэн итиннэхэ туһаайыллан ыытылынна.

Секретарь **Е. И. Макаров** отчуоттуур сыл ааспыт тоҕус ыйыгар оройуонга буруйу оҥоруу былырыыҥҥы таһымтан аччатыллыбатаҕын, киһини соруйан баһыйдыы, государственнай уонна общественнай баайы уоруу курдук ыар буруйдар таһаарылла туралларын, буруйу оҥоруу, бэрээдэги кэһии үксэ арыгыны иһиттэн сибээстээбин бэлиэтээтэ.

Отчуоттуур кэмнэ ыытыллыбыт 13 партийнай мунньахтарга үлэһиттэри политическай үөрэхтээһин, общественнай тэрилтэлэри салайыы, үлэ дьиссиплинэтин бөҕөргөтүү, комсомольскай тэрилтэ үлэтин тустарынан, о. д. а. тэрилтэ олоҕор сыыһыннаах боппуруостар көрүллүбүттэр. Коммунистар бары партийнай сорудахтаахтар. Онуоха сүннүүнэн сөптөөхтүк сыыһыннаспыттар.

Үлэһиттэри эт-хаан өттүнэн сайыннарыыга, уус-уран самодеятельноска ыытыллыыга сонун саҕалаабыттар баалар. Суотуннуктарга, чуолаан общественнай сүөһүгэ дорохкой аҥылыгы бэлэмнээһиҥнэ, элбэх үлэ барбыт. Коллектив оттоһуннуга үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэни ылынан ыытыллыы таһааран оройуон общественнойын көҕүлээн үлэлээбит. Үлэһиттэр периодическай бэчээккэ суруйтарыыларыгар, политическай үөрэҕнэн хабыллыыларыгар, бэйэлэрин идейнэй-политическай таһымнарын үрдэтиллэригэр былаанныах үлэ ыытыллыбыт. Итиннэ хаһ барытыгар Коммунистар түмэр, тэрийэр оруоллара улахан.

Отчуот сүннүүнэн кэпсэтиигэ тыл эппит коммунистар баар ситиһиилэри сэргэ үлэ итэҕэстэригэр эмиэ киэҥник тохтоотулар.

А. Г. Степанов силиэстийэ мэлдьи сөптөөх хаачыстыбалаахтык ыытыллыбатын, сороҕор сотрудниктар эпиэтэҥнэһэ суох сыыһыннаһыыларын түмүгэр дьыалалар арыллыбакка хаалалларын критикалаата.

А. Г. Степанов талылынылар.

А. СЛЕПЦОВ.

● Советскай дэриэбинэ дьоно

БЕЛГОРОДСКАЙ УО. БАЛАС. З. Ф. Резникова Шебелинскай оройуон «Россия» колхозтуттан үйэ чиэппэрин устата массыынаннан ыаһын маастарынан үлэлээтэ. 60 ыраахтан хас биирдиилэриттэн күүгэ 12—15 кг үүтү ыыр, социалистическай куоталаһыыта иннинэ күүгэ сылдьар.

Зинаида Федоровна—Ленин ордуна, Герой-ийэ достойнай оҕолору нитэр. Иккиэ уола армияҕа сулууспалаан баран, төрөөбүт сэлиэниэлэригэр шоферлар. Кыралар үөрэнэллэр.

ССТА фотохроникаттан.

○ *Профсоюзнай тэрилтэлэргэ*

ЭРИЭ-ДЭХСИ ҮЛЭЛИЭХХЭ

Киноеть коллектива сыл ааспыт тоҕус ыйдарыгар былааннары экран күүгэр 103,7, сеанстары оҥоруурга 107,8, көрөөччүлүү хабыыга 113,0, үбү киллэрингэ 101,6 бырыһыан толортоон иҥэр. Коллектив бу ситиһиитигэр профком социалистическай куоталаһыны кэхтөөхтүк тэрийбитэ биллэр-көстөр көмөлөөх буолла. Сыл саҕаланнытыгар биирдии үлэһиттэриннэн социалистическай эбэһээтэлчэстибэлэр ылылларыгар. Куоталаһыыга алта биригээдэ, бары киноустановкалар, үлэһиттэр тардыллыбыттара. Куоталаһыы хаамыыта ыйдарынан, кварталларынан таһаарыллан кыайыылаахтары моральнай уонна материальнай көҕүлээһиннэр оҥоһуллан испиттэрэ.

Профком Чурапчы сэлиэнньэтин иһигэр ыытыллар субуотуннуктарга үлэһиттэр активнайдык кыттыыларын ситистэ. Сүөһү аҥылыгын бэлэмнээһиҥнэ аналлаах биригээдэни тэрийэн үлэлэттэ. Ол курдук, Карл Маркс аатынан совхоз Төлөй Дириҥнээҕин биригээдэтигэр быйыл сайын 40 тонна оту соҕотуопкалаан туттарда, биэс төгүл араас үлэлэргэ маассабай тахсыыны оҥордо.

Профком бинир сүрүн кыһамньытынан үлэһиттэр олорор усулуобуйаларын тупсарыы буолар. Наадыйар үлэһиттэргэ, пенсионерларга транспорыынан, о. д. а. көмө балачча оҥоһуллуна.

Соторутаабыта буолан ааспыт профсоюзнай отчуоттуур-быыбардыыр мунньахха дакылаатчыт уонна кэпсэтиигэ тыл эппит үлэһиттэр профком үлэтиитин ситиһиилэрин сиэрдээхтик бэлиэтээтилэр, онтон сэргэ үлэ итэҕэстэригэр киэҥник тохтоотулар. Ол курдук, производственнай былааннары толоруугар үлэ эриэ-дэхси ыытылыбата—сыл тоҕус ыйыттан түөрдүгэр былааннар толоруллубатахтара. Сорох киноустановкалар үстүү-түөртүү, оттон Кытаанах киноустановката биэс ый устатыгар хаалылаахтар ахсааннарыгар сыыттылар. Ол үрдүнэн туһаанныах кинемеханиктартан сөптөөх ыытыы оҥоһуллубата.

Үгүс киноустановкаларга киниэнин тула үлэ былаанара толоруллубаттар. Кинолекторийдары, оҕолорго киноклубтары уонна пионерскай кинотеатрдары үлэлэтии, совхозтар учаастактарыгар тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах фильмнэри көрдөрүү кыаллыбата. Кинофикатордар ортолоругар ыытыллар оройуоннааҕы уонна республикатааҕы көрүү-конкурстарга кыттыы быстар мөлтөхтүк тэриллэр. Көрдөрүллүбүт киниэлэри үөнүнүк тутан оройуон үрдүнэн киниэни эргитиини бытаардыы былаан туолуутугар улахан охсуулаах.

Оройуон кинофикатордара уон биирис пятилетка тэрдүс сылын былааннарын барыы көрүнүөрүнэн ахсыннылы 25 күнүгэр толороргo сорук туруоруннулар. Профсоюз комитетын саҥа составаа сэтэ иһиттэн быыбарданна. Председателиннэн **В. Д. Макаров** талылынна.

С. ДАНИЛОВ.

● *Ас-үөл программата: опыт аадырыһа* ●

ТЭҢНЭЭҺИНТЭН ХАЙДАХ «БЫЫҺАНЫАХХА

Эбэтэр коллективнай бэдэрээт ньыматынан үлэлээһиннэ ниирбит атын-атын хаһаайыстыбаларга дьоннор бэйэлэрин үлэлэрин бүтэһиктээх түмүктэригэр интэриэстэрэ тоҕо тус-туспаный?

«ПАМЯТЬ ЛЕНИНА» колхозка былырыын хортуоппуй өлгөм үүнүүтүн ылбыттара. Владимир Кугуто звенота гектартан 284-түү центнери, оттон Василий Харабдев звенота оннооҕор 1 ессе элбэҕи—294-түү центнер хортуоппуйу хостообуттара. Хортуоппуйу үүнэрэ колхоз Стародубскай оройуонга иккис миэстэни ылбыта уонна уобалас бүтүннүүтүк үрдүнэн бастыҥнар ахсаннарыгар киирбитэ. Ол сэп, стародубовецтар Брянскайга сатабыллаах хортуоппуйу үүнэрээччилэриэн (суураҕыраллар.

Звеноларга иккиэн коллективнай бэдэрээт ньыматынан үлэлээбиттэрэ, онон механизаторлар бүтэһиктээх түмүккэ үрдүк төлөбүрү аахсалларыгар эрэ ниэххэ сөп курдук. Ол эрээри бородууксуйаны аахсыы түмүгэр абаанса хас биирдии солкуобайыгар тиксэриэн Кугуто звенотугар сэттэлии харчы, оттон Харабдев звенотугар уоннуу харчы эбии төлөбүр аҕыллыбыта.

Туйгун көрдөрүүлэр иһин тоҕо итинник дуоһа суох хамнас аҕыллыбытай? Тоҕо диэтэххэ, колхоз быраабылаанньатын ыытары дуоҕабар, технологическай карталар, ороскуоттары учуоттаһын, хас биирдии механизатор тус кылаатын быһаарарга туттуллар ҮКК—ол барыта кумаарыга эрэ хаалбыттара. Оттон дьиэ дьиэлэтыгар дьиэлэтиэйдэр даҕаны бухгалтерия даҕаны [illegible]руллубут үлэни уонна ороскуоттары учуоттаан испэтэхтэрэ... ҮКК туһунан ким да санаан көрбөтөҕө: механизатордар бары ый аҥаын тэбис-тэҥ 130 солкуобайдаах, абаанса ыла сылдьыбыттара. Хортуоппуйу таҥыыга олордор агрегаттары үлэлэтиигэ, хортуоппуйу хостооһуунга көрүллүбүтүнээҕэр иккиэ тыгыл элбэх үлэһиттэри кытыннарарга тиийиллибитэ—үлэ төлөбүрүн фондатын улахан өттүн дьэ итиннэ киллэр «сиэбиттэрээ». Бары ким кэһиилэри уонна хамнаһы тэҥнээһиини механизаторлар, биллэн турар, сөбүлээбэтэхтэрэ.

Дьыаланы итиннэ курдук тэрийии коллективнай бэдэрээт ньыматынан үлэлээһин принципин саарбахтаабыыҥа тиэрдиэҕэр сөбүн ким барыта чуолкайдык өйдүүр.

Оттон бу хаһаайыстыбаҕа үлэлээччилэр кимтэн үөрэнэхтэрэ суох буолбатах—итиннэ Брянскайаҕа бэйэтигэр даҕаны коллективнай бэдэрээти олохтооһуна өйдөөн-санаан үлэлэтиһии дьоннор бэйэлэрин үлэлэрин төлөбүрэ оҥоһуллан тахсар бородууксуйа төһө элбэҕиттэн уонна хаачыстыбатыттан быһаччы тутулуктааҕын чуолкайдык көрер хас биирдиилэрэ кырдьыгынан хамнаһы аахсар холобурдара элбэхтэр.

«БАКЛАНЬ» I совхозка былырыыҥҥы дыл түмүгүнэн бэдэрээттэйэн үлэлээбит механизатордарга абаанса хас биирдии солкуобайыгар 47-лии харчы эбии төлөбүр тиксибитэ. Бородууксуйаны бүтэһиктээх аахсыыга ким даҕаны 700 солкуобайтан итэҕэс эбии төлөбүрү аахсыбатаҕа. Саамай опыттаахтар—Владимир Новиков, Алексей Пузырев 1000—1100 солкуобайы эбии аахтарбыттара.

Маннык элбэх бородууксуйаны оҥорон таһаарарга уопсай интэриэһи үлэ төлөбүрүн хас биирдии киһиэн көрөн түгэтиини кытары хайдах сөгюһүнүөрэллэрий? Биириниэн, механизированнай этэрээттэри бэдэрээккэ киллэриэхтэрин иннинэ үлэһиттэри аттестациялаһыны ыыппыттара уонна квалификациялаарыттан, билиилэрин таһымыттан, үлэлээбит опытталарыттан уонна кыһамньыларыттан көрөн механизаторга разрядтары ииэрбиттэрэ. Разрядтан (олор барыта үстэр), смена-нуормаҥы толорбут буоллахха, аҕыллар абаанса кээмэйэ тутулуктаах.

Ыйытыы үөскүөн сөп: ол аата, төһө да кыһан, эн хамнаһын эрдэттэн быһаарыллар буоллаҕа дии? Суох, онуоха барылламмыт расценканы сороҕор биллэкесте уларытан биэрэр ҮКК баар. ҮКК нуултан бэлтараабы диэри хабар. Холобур, агротехниканы куруубайдык кэһии иһин этэрээт совета үлэлэммит күнү олох даҕаны аҕыйыан сөп. Теттөрү, туйгун хаачыстыбалаах үлэни нуорма биллэрдик аһары толоруллубут буоллаҕына расценка балтараа төгүл үрдэтиллэр.

Ураты улахан суолталааҕа—хас биирдии механизатор үлэтин түмүгүн [illegible] таһаарыллан, кинэ ҮКК уонна күннэрэ хамнаһын кээмэйэ тутан быһаарыллан иһэриигэр. Ол барыта көрдөрүүлэр дуоскаларыгар ырылхайдык тыктарыллар. Учуотчут уонна салайаччы сигнэрбут сыаналаһыныларыгар сөпсөспөт буоллахха, этэрээт советыгар үгүс Кини быһаарыыта бүтэһиктээх. Дьэ онон «Баклангаа» ҮКК хас биирдии механизатор тус кылаатын чопчу сыаналыыр инструмениынан, күн ахсын туттуллар инструменнаан буолар. Итини чорботон бэлиэтиэххэ наада, диэтэххэ, сорох хаһаайыстыбаларга ҮКК туһунан бүтэһигэр, абаанса суматын быһаарар таҥаран кэлэҕинэ эрэ, [illegible]

1984 сыл. Алтынньы 23 күнэ.

СҮӨҺҮ КЫСТЫГА — УДАРНАЙ ҮЛЭ ФРОНТА

Бэрэ эбэтин плин үөрүгүн мүччү түһэтти ДТ-75 трактор от ыйын үлэтэн иһэрэ көрүнэ, ыраас хаарга күөх от бырахсан арылыйара көрүөхэ үчүгэйэ сүрдээх ыраар эбит. Оттон форма ыраах истэбин аайы ыраах эрэ үөрүүлээх, уруу-туй, ойгор-сүрэххэр чугас ыары көрсүөхтүү сананар улаатан иһэр.

Тракторлыын тэнгиэ кэлэн фермаҕа тиийдибит. Бу кыһыгы бэргэнэтин сэчэчи өрө аспыт эдэр киһи Константин Лукин эбит. Кини бу сарсыарда бастаан отун тиэйэн аҕалбыт.

Баһыгиннии аргыстаһан ыйар оройуоннаабы ветеринарнай станция начальника Августина Алексеевна Васильева хайдах-туох чы кэһиллэр уулаах, эргэ, ыыхсык сыттаах хотоннорго сылдьар буоламмыт эбитэ дуу, сонуйуом, дьиктиргэм иһин хотоҥҥо эрэ киирбиттин санаммэтым. Ураты ыраас, чэбдик, тэрээһиннээх олох баара манна тута хараҕа бырааҕыллар.

Статистика бүтэһиктээх тылынан сэбиэлэммит, туспаҕай, ол эрэн ирдэбиллээхтик оҥоһуллубут кыһыл мунчук коллектив социальнай сирэйэ, рабочай суобаһа буолан аһаҕас, доҕордуу кэпсэтиигэ бэйэтинэн ыытарга дылы. Манна сыныьалаҥҥа аналлаах спортивнай тэрилтэн дойду оловун кытта сибээстиир телевизоргa тиийэ баар.

Хотон диэтэххэ, бэйэтэ маннык сыттарыгар тэҥнээтэхха, бу күлэн-үөрэн, ыраас халааты кэтэн саҥаарыспыт кыргыттары көрүөн этэ. Хайдахтаах курдук уларыйыллыбыт бу.

Бу Ыччат Ленинскэй Сокуһун 50 сылын үрдүк аатын сүгэр комсомольскай-ыччат ферма коллективыгар Марфа Васильевна Никитина старшаймнан үлэлээбитэ хаһыс да сыла. Истиҥнэ кини туох туһунан кэпсиирин:

— Хаһан да үлэлээбэтэх үчүгэй усулуобуйабытыгар тиийэн кэллибит. Өй-саная, үлэ көрдөрүүтэ, төрүөхтэрэ да оннук. Үлэ усулуобуйата эрдэҕи быһаарар, уларыйар буолар эбит. Манна билигин манар 220 ыныах баар. 8 маннык кыргыттар үлэлиллэр. Көрдөрүүбүт да бэйэбит ыыхпытынан олус куһаҕана суох курдук. Кэлин эбэн иһиэхпит буоллаҕа дии. Кыстыкка киирээт эбин аҥылыгынан үчүгэйдик хаччылыныыбыт. Зооветеринарнай кэмэ, коруу-истии кэмигэр ыытыллар.

Комсомольскай-ыччат ферма коллективыгар үстэ маһын кытаанах режим быһыытынан олохтоно. Дьэ итиннэхэ ферма нормировщига улахан оруоллаах. Кини хайдах аны-үөлү былааннаан, тэрилтэ хонтуоратын курдук. Тэрийэр, оҥорор, түмэр да буолаллар эбит. Дьэ, бу буоллаҕа үлэ дьонугар усулуобуйаны тэрийбин диэн! Комплекс диэн тыл кырдьык да сүрдээх эбит—остолобуой, сыныьанар хос, ыырэй турар профилакторийа, сүөһүнү спэмэлиир, үүтү-аһы сойутар тус-туһунан хостор утумситим кэлитэлээн истилэр.

Оттон урукку хотоннор

гыттар үлэлиллэр. Көрдөрүүбүт да бэйэбит ыыхпытынан олус куһаҕана суох курдук. Кэлин эбэн иһиэхпит буоллаҕа дии. Кыстыкка киирээт эбин аҥылыгынан үчүгэйдик хаччылыныыбыт. Зооветеринарнай кэмэ, коруу-истии кэмигэр ыытыллар.

Комсомольскай-ыччат ферма коллективыгар үстэ маһын кытаанах режим быһыытынан олохтоно. Дьэ итиннэхэ ферма нормировщига улахан оруоллаах. Кини хайдах аны-үөлү былааннаан, тэрилтэ хонтуоратын курдук. Тэрийэр, оҥорор, түмэр да буолаллар эбит. Дьэ, бу буоллаҕа үлэ дьонугар усулуобуйаны тэрийбин диэн! Комплекс диэн тыл кырдьык да сүрдээх эбит—остолобуой, сыныьанар хос, ыырэй турар профилакторийа, сүөһүнү спэмэлиир, үүтү-аһы сойутар тус-туһунан хостор утумситим кэлитэлээн истилэр.

Оттон урукку хотоннор хомуур бүппүтүн кэнниэ, бородууксуйа эбин эбин төлөбүрү хайдах эмэ бирдин киһиэхэ түгэннитэ буолаары саныыллар. Дьэ оччо өйдүү-санны сатыыллар, ыарыгын хайдах өйдүөхтэрэй, дакаастыахтарай?

БЕЛГОРОДСКАЙ уобалаһы «Новая жизнь» колхозун ыытта эмиэ ниитэриэтэй. Онно үлэлэммит дьоннорбын, күүгүнэн буоллаҕа, чаһынан учуоттуулаах, ол хас бирдин үлэтинэн киллэрэр ыалаатын ордук чуолкайдык көрдөрөр кыаҕы биэрэр. Иҥи барыта буолбатах. Тэҥнэһиитэн быһаччы түһүгэр манна үлэ туһунан көрүгнэрэ төһө тупсуталарын эмиэ учуоттуулаах. Хайдах? «Новая жизнь» ессэ эбин коэффициэнтэрэ тутталлар, ол аҕыс: тыҥаанныыбыттан уонна эпиэттэрэбиэнэ кэмигэр комбайнерлар үлэлэрэ аҕыллыаҕын ыйыталлар. Оҥорон таһаарыллыбыт расценкатын быһыытынан, киллэргэ ордук ордук хамнас аҕыллара ыйыллыбыт буолбатах. Дьэ маныаха, коллективнай бэлэрээтинэн үлэлээбиппитигэ киллэргэ эмиэ, син барыларыгар курдук, абаанса бэриллэр. Киллэр үлэлэрин сөптөөбүнэн көрөн төрдүүр туһугар, механизаторлар бэйэлэрэ этин киллэриилэриннэн, хомуур кэмигэр комбайнердаргa 13 эбин коэффициент олохтонор. Биллэн турар, голоруо кольүүстээхтик үлэлиир буоллахтарына, «Новая жизнь» эбин коэффициэннар доруобуйаҕа буорттуулаах үлэлэри толороччуларга—уута суох аммаччыгы, гербицидтэри киллэрээччилэргэ—эмиэ олохтоммуттара.

ДЬЭ ОНОН бастыҥ хайыыстыбалар опыттара дьыбааны сатабыллаахтык тэрийдэххэ коллективнай бэдэрээт хас бирдин үлэһиэн уопсай ситиһиилэригэ тус бэйэ улахан кылаатын киллэрэргэ көҕүлүүр күүстэбин көрдөрөллөр.

К. КАРПОВ,

«Советские профсоюзы» сурунаал тыа хаһаайыстыбатыгар отделын сэбиэдиссэйэ.

«Правда» пресс-бюрота.

КОМПЛЕКС БАСТАКЫ ХАРДЫЫЛАРА

Репортаж

Үлэлээх коллективка тиийиэхтээхпит туһунан суолу быйа билиһиннэрбит буолан, дьыала сүүһүн сиэн өйдөөн истэхпит дии. Ол эрэн... саха киһитэ хараҕынан көрдөҕүнэ, плитиэнэ туттаҕына бирдэ эрэ-итэрэйэр диэн баар эбэ. Иҥи даҕаны онтук саанан эбит...

Ферма комплекска сүөһүтүнан көтөн түһэбит. Эбэтэр үксүгэр чаллыҥаччы кэлиллэр, эмтиир-томтуур ветеринар Дарья Кириллов на Андросова буоллун, сүүрбэттэн тахса дьон, күннэтэ аһатар Христина Петровна Романова буоллун—барыа бирдэ дьулуурга, бирдэ сорукка түмүллэллэр.

Комсомольскай-ыччат ферма, үүнэн иһэриэхэ хас бирдии фуражнай миҥэрэ ортотунан 1652 лии кг, маннык сыттар Елена Никитина—2101 кг, Августа Давыдова—2263 кг үүт иллэн ыаан иһэллэр, Мария Собакина курдук иккис-үһүс сылларын үлэлии хаалар баҕалаах кыргыттар фермаҕа аҕыйаҕа суохтар.

Бу Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардаабы отделениетын бир дьоһуннаах үлэлээх коллектива, кырдьыга даҕаны, бир дьулуурунан, комсомольскайдыы үлэлиир.

Маннык ыах быһыгы совхозтарбытыгар элбэх тэтимнэ илии иэтэр абыраллыах буолуо эбит. Былыаҕа даҕаны. Бүгүн, бу хотоҥҥо, оройуон совхозтарын, отделениелэрин специалистара түмсэн опыт атастаһан да барбыттара элбэх этэр.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Сиэмэктэрга: маннык сыттар, комсомолкалар Мария Собакина уонна Ангелина Лукина; ветеринар Х. П. Романова.

Автор фотолара.

КИМ ТӨҺӨ ҮҮТҮ ЫЫРЫЙ?

(Алтынньы 12—19 күннэриннээҕи сводка)

Совхозтар, отделениелэр	Фуражнай	Ыанар ныах	Күнүнэҕи валов. үүт (ц) 1983 с.	Күнүнэҕи валов. үүт (ц) 1984 с.	Күнүнэҕи үүт (1 ныахка кг) ф|ы	Күнүнэҕи үүт (1 ныахка кг) ыа|ыа	Күнүнэ тутарыллар үүт (ц)	Төрөөбүт ыстыа	Саҥа, ыстыа
Карл Маркс	2034	1580	—	57,4	2,82	3,56	56,2	1619	2471
Одьулуун	666	485	—	20	3,00	4,1	19,5	418	821
Мугудай	666	508	—	19	2,85	3,74	19	582	828
Бахсы	702	557	—	18,4	2,62	3,17	17,7	619	820
Субурууский	867	627	—	22,66	2,6	3,6	21,50	852	1174
Хатылы	428	250	—	9,50	2,2	3,8	9,20	395	585
Болтоҥо	439	372	—	13,16	2,9	3,5	12,30	457	589
Эрилик Эристиин	1875	1567	—	41,60	2,21	2,7	42,58	1659	2254
Хоптобо	538	470	—	9,40	1,74	2,0	9,40	537	624
Хаднар	465	320	—	14,0	3,01	3,01	14,0	348	579
Хайахсыт	431	376	—	8,50	1,97	2,26	9,28	388	521
Чакыр	440	386	—	9,90	1,97	1,97	1,97	386	530
«Чуранчы»	1435	1189	—	29,6	2,0	2,4	29,6	1229	1722
Сылаг	730	610	—	15,4	2,0	2,5	15,4	626	815
Килэҥки	385	269	—	7,4	1,7	2,5	7,4	305	465
Арылаах	320	310	—	6,8	2,1	2,0	6,8	298	440
«Мыҥдаҕаайы»	956	782	—	27,9	2,9	3,6	27,6	803	1342
Болугур	508	460	—	16,0	3,0	3,6	16,0	459	800
Соловьев	448	332	—	11,9	2,2	3,6	11,6	344	542
Оройуон үрдүнэн 1983 сылга	6914	5739	—	179,16	2,59	3,9	177,0	6162	8063
	6349	5217	—	161,8	3,37	3,7	163,5	5453	8239

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

БЫЛААНҤА ЭРЭ СЫПІАККА

Биэйылгы общественнай сүөһү кыстыгар биһиги «Мыҥдаҕаайы» совхоз колектива үрдүк эбэҥэтэлистибэ ылынан иистэҕэ үлэ тэрээһинэ, дьон тустаах хаҥа эпиэтиннэһэ биллэрдик үрдэтэ. Чуолаан, Болугур отделениета кыстыкка балачча тэрээһиннээхтик киирдэ. Ол курдук, ыыллыы дьыл ураатыгар учуоттаан уонна сүөһү кэниҥүкэн өлүүтэ элбэтиэн улахан кыһамныы кыра сүөһүтэ уурулуна. Биллэрдик отделение 400-ү эмэ ньирэйэ «Юбилейнай» фермаҕа киирэн турар. Онуоха опыттаах сүөсүүтүтэргэ тиһытын, оҕуруо ыаҕастаах туттардыбыт. Эссэ 60-са ордук мехтехнигэр, ветеринарнай үлэлит Е. К. Ефремова салайар иккис корсоччулээх профилакторийга туралларын. Биэнигитэ турактара куһаҕана суох. Өссө суукаҕа ыас бирдиилэрэ 614—578 рамы толоҥуйэллэр.

Биллэрин курдук, отделение сүөсүүтүттэрэ болиэммит кирбиилэрэ үрдүктэр. Ону толорор иһин охсуулуу сүөсүүттэр бука барыларын хабарыынан үрдүк тэрээһинин, дьиссиплинэнэн эрэйэр. Үгүс коллективтар, бирдиилэрэ сүөсүүттэр эбэҥэтэлистибэлэрэ өссө үрдүк. Холобур, Кыстык Кудаттан орто оскуоланы бүппүт сатаа бүтэрбит Анастасия Игнатьева, эмиэ эдэр ыччат Александр Босиков уонна «Юбилейнай» комсомольскай-ыччат ферма старшай манныгыта С. Н. Дыдаева, хаһыс да ыстан үлэлиир А. М. Лыткин кыстыгы ыыах ахсыттан 1350—1370 кг үүтү ыаан түмүктүүрүгэ сорудаммыылар. Бу—киниилэр бир идэлээхтэрин, Ленинскэй оройуон сүөсүүттэрин, ыгырыыларыгар дьыаланан эпиэттэрэ. Биэнигин бу фермаҕа ыаҥы күннэгэ үстэ маһын булгуччулаахтык олохтонно.

Ол эрээри атын фермаларга билигин да иккитэ ыы олороллор. Бу, биллэн турар, миистэҕэ көрдөрүүлээх дьиссиплинэнэ баарын эпиэт. Ити биирэ. Иккиһинэн, бу күннэргэ сиилэскэ быстарыы таһаарылыыта. Ол курдук, Амма бэтэрээ кытылыгар сиилэс тамты эбиллэ. Аны өрүс турдаҕына эрэ уугуор угуллубут 1200 тонна сиилэһи тиэйэр кыахтаахпыт. Билигинтэ сүөһүгэ убаҕас кеоньюербөҕө уонна окко эбии солоому кырбатан туһакан эрэбит.

Отделениеҕа ордук күһүнгү өттүгэр мэччирэҥнэ суоттанан сүөһү холлуута уонна үүт-ас быһа түһүүтэ таһаарыллыбыта. Ол биэнигин кэлэн былаанна охсуута улахан буолла. Холобур, бу ыйга киирэхтэн күннэгэ мунутаан 1,2—1,3 тонна үүт ылыллар.

Этиллибитин курдук, кэнники, кыстыгы булуохтан эрэ, сорох тэрээһини үлэни туспарын уонна бирдиилэрэн бастыҥарбыт ситиһиилэриэгэр тирэнэн бу ыйга государствоҕа былаанныах 48 тонна үүт туттарыллар кыахтаанна. Ол эрээри ыгырыылаахтар сорукпут былаанна сыпаахка толоруулаах буоларын эмиэ умнуоппут.

А. ПАВЛОВ,

отделение управляющайа.

ВАШИНГТОН ТЫЛА УОННА ДЬЫАЛАТА

ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ К. У. Черненко американскай «Вашингтон пост» хаһыат ыытыыларыгар эпиэттэрэ аан дойдуга үһулуччу интэриэһин үөскэттилэр. Советскай салайааччы Советскай Союз, хаста да иһитиннэриллибитин курдук, Холбоһуктаах Штаттары кытары деловой кэпсэтиилэргэ мэлдьи бэлэм диэн өссө тэҥэл чопчу бэлиитээтэ. Дьыала туохтан иҥэрий, билиҥҥи аан дойдутааҕы уустук быһыыга-майыга ураты суолталаах советскай-американскай сыһыаннаһыларга үчүгэй оттун диэки дьиҥнээх сыдьарыйыы тобо суоҕуй?

Дьыала американскай администрация ССРС-ын кытары кэпсэтиилэргэ бэлэмин туһунан Вашингтоҥҥа президент быыбара чугаһаан истэҕин ахсын улам элбэхтик иһиллэр ыллар дьиҥнээх дьыалаларынан биирдэ да биэр тэҥилибэтэхтэриҥэр сытар. Онно да баҕардаргын итэ администрация тыыннаах дьайыыларыттан советскай-американскай сыһыаннаһылар бөдөҥ боппуруостарыттан биирдэстэриҥэр даҕаны кырдьыктаах, хардарыта табыгастаах төрүккэ олоҕурбут сөбүлэһиини ситиһэргэ дьиҥнээхтик баҕарыы чинчитиллибаккын. Советскай Союз көтөҕөр быһаччы көҕүлэһиниэрэ хайаан да тоҥ истиэнэҕэ кэтиллэллэр.

Ядернай сэрии сэбин боруобалаһыны толору уонна барыы өттүнэн бобуу, американскай уонна советскай ядернай сэбилэнчиин улаатыннарыыны тохтотуу, киһи аймаҕы химическэй сэрии сэбэ туттуллар-кыаҕыттан туһаанныах сөбүскуон күүстүүргэ соруйуунан буолбута.

АХШ ядернай сэрии сэбин бастакынан туттубат туһунан эбэһээтэлистибэ курдук тыын суолталаах боппуруоска даҕаны советскай холобуру батыһатаҕа. Советскай Союз итинник эбэһээтэлистибэни ылынарга ыгырыытыгар Вашингтон куруутун булгуччу «суох» диэн эпиэттиир.

Иттинник чахчылары салгыы аҕа туруохха сөп этэ эрээри, АХШ билиҥҥи администрацията ССРС-ын кытары кэпсэтиилэргэ бэлэмин туһунан сайабылыанньалара истиҥэриэ саарбахтыырга уонна ону быыбар иннинээҕи тактическай хаамыы курдук көрөргө итэ да этиллибит сөп буолуоҕа.

Советскай-американскай сыһыаннаһылары конструктивнайдык саймнарыыга ейдөөх-тэйдөөх альтернатива суох диэннэн салайтаран, Советскай Союз АХШ-ын кытары үтүө сыһыаннаһылар иһин турар. Ол эрээри итэ сыһыаннаһылар тэҥ, хардарыта барыстаах төрүккэ олоҕуралларын уонна эйэ дьыалатыгар туһалаах буоллаларын туһугар тылынан буолбакка дьиҥнээх дьыаланан биэрэммит иккиэ иттүттэн баҕарыы наада.

Б. ШИБАЕВ,
ССТА ыытааччыта.

Комментатор колонкалара

ЭР САНААЛАНЫЫ УРУОГА

Чурапчытааҕы кыраайы үөрэтэр музей. Манна «Священная война» уонна «В землянке» ырыалар музыкалара дьүрүһүйэр. Аҕа дойду Улуу сэриитин тематыгар анаммыт биэчэр бара турар. Бу өйү-санааны үрдэтэр, патриотическай чувствонан толору литературнай киэһэни, сэрии кыттыылаахтарын туһунан өйдөбүлү кэҥэтэр уруогу, ЯГУ педагогическай факультетын төрдүс курсун студентката, дойдутугар практикаҕа кэлэ сылдьар Степанида Кладкина ыытар.

Уруок композиционнай былаанынан сөп түбэһиннэрэн Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, Кыһыл Сулус орден кавалера Гаврил Дмитриевич Ефимов олоҕун бойобуой түгэннэриттэн оҕолорго кэпсиир. Саллаат киһи сэриигэ сылдьан дьоҥуттан-сэргэтиттэн, ийэтиигэр суруйбут оччотооҕу суруктарын аҕаллар. Ону кытта сэргэ «Көрсүһүү ырыата» диэн Г. Д. Ефимов норуокка киэҥник тарҕаммыт айымныыта долгутуулаахтык толоруллар.

Итэ курдук II «а» уонна V «а» кылаастар үөрэнээччиларэ биир дойдулаахтарын туһунан билсэллэриҥэр, сэриини утары сапаалара күүһүрэриҥэр туһуламмыт бу бэртээхэй уруок «Пусть всегда будет солнце» диэн ырыанан түмүктэнэр.

Эр санааланыы уруога итэ курдук кэдьүүстээхтик барыыта практикант улахан ситиһиитинэн буолар.

П. СЕМЕНОВ.

Снимокка: Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии кыттыылааҕар Г. Д. Ефимовка үөрэнээччилэр өйдөбүнньук бэлэхтэрин туттараллар.

СБЕРКАССАЛАРГА ОБЩЕСТВЕННАЙ КӨРҮҮ

Бу дьыл алтыныыгы уонна сэтиньиигэ ороҕуонан сберегательнай кассаларын общественнай көрүү ыытыллар.

Көрүү сберкассалар үлэлиттэргэ өгөнү оҥоруулаарын таһымын үрдэтиигэ, киниилэр үлэлэрин салгыы түпсарыыга, нэһилиэнньо кылааты уурдарыытын кэҥэтиигэ, государственнай заем уонна харчы-мал лотереятын атыылаһыны эргиэн, коммунальнай услуга атын да предприятиелары кытта нэһилиэнньо көҥөрүүнэн ахсааныы кэҥэтиигэ туһуланар.

Сберегательнай кассалар үлэлэрин общественнай көрүү ыытылларынан сибээстээн киниилэр өгөлөрүн туһунан лекциялар аҕыйах тыахтаахтар, бэсиэдэлэр ыытыллыахтаахтар. Итиннэ аналлаах биэчэрдэр тэриллиэхтээхтэр.

Сельскай Советтар исполкомнара сберкассалар үлэлэриҥэр практическай кемму хаһаайыстыаҕар да кэҥэтиэхтээхтэр. Исполкомуньахтарыгар, былаанныыр-бюджетнай комиссияларга сберкассалар сэбиэдиссэйдэриҥ уонна контролердарын отчуоттатыы киэҥник тэриллиэхтээх. Үлэҕэ баар итэҕэстэри туоратыыга чопчу соруктар туруоруллуохтаахтар. Барыы предприятиеларга, учреждениелэрга, тэрилтэлэргэ сберкасса дьыалатыгар көмөлөһөр комиссиялар саастаатара саҥардыллыахтаахтар.

АРААТ МОХСОҔОЛ

Антропонимика

Өбүгэлэрбит «бэрт мохсоҕол» («славный парень, молодец, сокол», ЭП, 1597 стлб.) диэн улаатан эрэр уол оҕону лаппа хайгыы көрдөхтөрүнэ эрэ этэллэрэ. Эр сүрэхтээх, хорсун-хоодуот дьону модун мохсоҕолго холоһун, Мохсоҕолунан аатталыын ордук олоҥхоттон хото кестер: халлаан бухатыырдара—**Хаардыт Мохсоҕол** (5; 3-с, 16-с)[*], **Харылаан Мохсоҕол** (5; 24-с); айыы бухатыырдара—**Араат Мохсоҕол** (5; 97-с), **Харалаан Мохсоҕол** (5; 12-с), **Хаалдыт Мохсоҕол** (5; 69-с); абааһы бухатыыра **Хаарыла Мохсоҕол** (5; 8-с); аартык иччитэ—**Атыыр Мохсоҕол** (5; 65-с).

XVII үйэтээҕи сахалар итэ аатыгар хото туһаммыттар эбит: Мэҥэҕэ **Мохсогол** (1; 308)[**], **Чибык Мохсоголов** (1; 308), **Кулут Мохсоголов** (1; 308), **Хаҥаласка Ника** сиэнэ **Мохсогол Тогоктин** (1; 177-с), Боотуруускайга **Мохсогол Очеев** (1; 240), Үөдэйгэ **Мохсогол Быччиков** (1; 667-с), Бороҕонго **Мохсогол Отконов** (1; 943) олорбуттар. XVIII үйэҕэ бу тыл сирэй аат буолуута сэдэхсийбит: Дьаарханнаҥа **Мохсогол Осипов, Телиини Мохсоголов,** Үөлүгэйгэ **Болчуяр Мохсоголов**—бүгүн Бүлүү сүннүгэр бу ус эрэ аат! Былырыы кэпсээҥнэ Хаҥалас Эргис ойуун **Мохсоҕол** диэн уоллаах (7; 1 ч, 140-с)[***], Чурапчыга Уот Субуруускай этэрээтин хорсун партизаннара **Атыыр Мохсоҕол, Тыһы Мохсоҕол** диэн аатталаахтара. Уус-уран айымныыга **Мохсоҕол** уол (АА, III т, 281 с), **Мохсоголов** партизан (ЭЭ, I т, 459 с) диэннэр баалаар.

Модун Мохсоҕол уоҕан убайа, хотоҕойдоохтор хоруоллара хомпоруун хотой, далан өҕөкө, («сказочно-шаманская птица, представляемая обыкновенно с 2 или 3-м головами, король пернатых; орел, хотой, ЭП, 1924 стлб.) олоҥхоҕо, өстуоруйаҕа эмиэ антропоним буолаллар: «урдук халлаан уола **Өксөкүлээх Бөкистэй**», айыы, абааһы бухатыырдара **Өксөкүлээх Далантай** (510-с), **Өксөкүлээх Миэкэстэй** (5; 30-с); Эргис ойуун быраата—**Өксөкүлээх ойуун** (7; 1 ч, 140 с), Курбуһах ойууна **Өксөкүлээх Баргыйа** (7; II ч, 277 с); сахалыы уус-уран литератураны бастаан саҕалаабыт А. Е. Кулаковскай псевдонима—Өксөкүлээх Өлөксөй; Хотой Айыы баай тойон, **Хомпоруун Хотой баай тойон** (К. Уурастыыран «Тойон Дьаҕарыма», 27 с, 62 с), **Хоҥорун Хотой Бүргү тойон** (5; 18, 19-с), **Тыһы Хотой хотун** (5; 27-с). Бүлүү сахаларын биир төрүттэрэ Таркаайы (Ньурба) биир уолун аата **Боруолуо** (орлан—белохвост) диэн этэ (7; 1 ч, 246 с).

1692 сыл диэки олорбут кулут саха Семен Алексеев олоҕун кэпсээнин проф. С. А. Токарев суруйбут, онно этиллэр: «...рожден и был незаконно Мелжахинской волости от девки **Хотой Черемновой** и воспитанной своей матерью до 4 лет... отдан на воспитание Мойруугкой волости якуту Таману Хантину... Мойруугкой волости крещен Жирков он же по якутски Кут Таркаянов... называюсь якоб отцом родным... отдавал в работу через 8 лет разным якутам и брал к себе плату»,—диэн (2; 347 с).

Сиэмэхтэр, тыгырахтаахтар, атын да мас көтөрдөрүн аатларынан сахалар аҕыйаҕа суох аатталыыттар. Сахаларга суор үрдүктэн төрүттээх (Улуутуйар Улуу Тойон сиэнэ), уйун үйэлээх (300 сылга тиийэ олорор) ытык көтөрүнэн аҕыллар. Ол да иҥин, баҕар, П. А. Ойуунускай «Ньургун Боотуруна» биир персонаһа **Суор тойон** диэн аатталыыта буолуо. Атын олоҥхолорго **Арыйар Суордуйа** диэн таҥара (6; 70-с), **Суордуну** диэн абааһы (5; 56-с) ахтыллаллар. XVII үйэҕэ соҕотох Бөтүр волоһыгар биэскэ тиийэ «Суор уола» суруллубут: **Колдолон Соров** (1; 74), **Борток Соров ойуун** (1; 380), **Кушеней Соров, Такий Соров** (1; 381), **Моток Соров** (1; 759 с). Норуот сэһэнигэр Өсөх Күтүр Эмээхсин биир уола—**Суор Бугдук** (7; 1 ч, 292 с). Бөтүг бастакы киэнэһэ—**Суор Эмээт** (7; II ч, 36 с). Абыйа бастаан олохсуйбут сахалартан биирдэстэрэ **Суордуйа** (7; II ч, 56 с), диэн аатталаахтар. Бүлүү Мастаах улуунун ойуона **Суор Уола** былыр буоспа дьаҥы кыайбытын туһунан үһүйээн баар: Буоспа дьаҥ—сэттэ аҕас—балыс кыргыттар, Мастаах—күөлүгэр мустан үнкүүлүүлэр, барар сирдэрин (Үөһээ Бүлүү, Ньурба, Өлөөн, Эдьигээн...) чаастаһаллар, сүбэлэһэллэр. Мастаахха улахан аҕастара хаалар буолар. Суор Уола саҥан туран маны барытын көрөр, истэр. Сүбэлэспиттэрин курдук, буоспа **Суор Уолун** саламаатыгар киһи хараҥын саҕа уот буолан түспүтүн, ойуун тутан ылан бытыылкаҕа түһэрэр. Онтукатын ыга бүөлэн барбан, үс хос тимир буочукаҕа уган, күөлгэ тимирдэр. Онон улууһун дьоҥун буоспа дьаҥтан быыһыыр (7; II ч, 297 с) Биир **Суор ойуун** «Саскы кэм» романтыга сиһилии ойуулаанар (АА, IV т., 486 с).

Сахалыы саҥаҕа «суорураах» тэҥнэ туттуллаллар. Аат да ылыныыга Тураах аат Суортан оччо хаалсыбат эбит: XVII үйэҕэ Кыргыдайга **Турак** («Якутия в XVII в» Як., 1953, 120 с) диэн киһи олорбут. Оччотооҕу биир үнсүүгэ: «Мин биргэ төрөөбүт балтыбын **Турака** диэн кыыһы күүһүнэн былдьаан барда»,—дэниллибит (эмиэ онно, 115 с), 1698 сыл. Боотуруускай тойоттоторо бэйэлэрин биир дойдулаахтарын ыраахтааҕы суутугар үгпүттэр: «Чтоб родникам их Дабаку да Бакие да Оейеку да Кучюдею Теюкиным, Чашке Едееву, Чочю, Тураку Мелтекину, Тураку Койнину за их воровство учинить наказанье, вместо кнута бить батогами (2; 212 с)[****]. 1776 сыл. Бүлүү Хаҥалаһыгар **Кустук Турахов** суруллубут Манчаары кэмнэр Нөөрүктээйгэ **Тураах Уйбаан** (10; 29 с.),[*****]) Алтаҥнаа **Тураах Уус** (10; 196), Догдоҥоҕо **Хаах Тураах** (10; 129 с.), Сунтаарга **Тураах Чарчыына** (10; 298 с.), диэннэр олорбуттар.

С. ЖИРКОВ.
(Бүтүүтэ бочээттэннэ).

х х х

[*]) 5—Н. В. Емельянов «Сюжеты якутских олонхо», М. 1980.

[**]) 1—«Материалы по истории Якутии XVII века» М, 1970.

[***] 7—Г. У. Эргис «Саха былыргы сэһэннэрэ уонна кэпсээннэрэ», М.-Л, 1960.

[****]) 2—С. А. Токарев «Обществ. строй якутов XVII—XVIII вв.», Як, 1945.

[*****], 10—И. Березкин «Манчаары норуот номоҕор» Як, 1972.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

САКААСТААҢ—ТОЛОРУОХПУТ

Ельскэй оройуоннааҕы нэһилиэнньэни олох-дьаһах өгөтүнэн хаччыйар производственнай управление гражданнар көрдөһүүлэриҥэн маннык маллары бэлэмнээн биэрэр:

—узелковай көбүөрдэр, размера—2х3, 1, 5х2, сыаната 230—250 солк.

—биэтилэлии өрүүлээх нитроновай көбүөрдэр, размера—2,2х1,4 сыаната—84 солк.

—драпка быысапкаламмыт көбүөрдэр, размера—2,1х1,4 сыаната—135 солк., 150 солк., 1751 солк.

—узелковай нитроновай көбүөрдэр, размера—2,1х3, 1,5х2, сыаната—200 солк.

—түү ангардаах наскылар (улахан дьоҥҥо)—5 солк.

—трикотажнай оҥоһуктар былааччыйалар, кофталар, свитералар).

—тигиллибит таҥастар (истээх курткалар эр дьоҥҥо)—93—140 солк.

—суумкалар—4 солк. диэри, эр дьон кыһыҥҥы сонноро, сыаната—320—340 солк.

—быысапкалаах соттордор, сыаната—7—8 солк.

Предприятие аадырыһа: 247820, Гомельскай уобалас: Ельскэй к., Дзержинскай уул., 24. РПУ.

Чурапчытааҕы дизельнай электростанция төгүрүн бэчээтэ сүппүтүнэн 1984 сыл алтынньы 5 күнүгэр диэри суоҕунан аҕыллар.

ССКП райкома, райсовет исполкома ССКП чилиэнэ, колхоһунай тутуу ветерана, Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии активнай кыттыылааҕа, Кыһыл Сулус орден кавалера

ПАХОМОВ Василий Андреевич

ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн бокуонньук кэргэттэриҥэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

ЫБСЛКС райкома, Албан аат кулуубун совета Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии ветерана

ПАХОМОВ Василий Андреевич

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэттэриҥэр, аймахтарыгар кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Таптыыр кэргэнним, аҕабыт, эҥэбит, аймахпыт

ПАХОМОВ Василий Андреевич

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, курутуйан туран, иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР